

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У СФЕРІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4216>

БІЛИК Надія Іванівна

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогічної
майстерності та інклюзивної освіти
Полтавської академії неперервної
освіти імені М.В. Остроградського,
м. Полтава, Україна

Мирослава Петрівна ВОВК

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу змісту і технологій
педагогічної освіти Інституту
педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Представлено результати проведення Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю «Гуманістичні ідеї Григорія Сковороди як джерело розвитку наукового потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти», присвяченої 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди та Дню працівників освіти (27 вересня 2022 р.). Співорганізаторами заходу виступили Національна академія педагогічних наук України, Полтавська академія неперервної освіти імені М.В. Остроградського, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, зокрема Центральний інститут післядипломної освіти, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інститут цифровізації освіти НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка тощо. Доведено, що у сфері неперервної педагогічної освіти спадщина Григорія Сковороди має набути нового осмислення з урахуванням пріоритетної ідеї «сродної» праці. Адже «сродність» учительського покликання стала основним чинником формування військової еліти, що нині гідно боронить Україну. Місією онлайн-конференції стало обговорення актуальних проблем освіти, сприяння активному вивченню й популяризації творчої спадщини Григорія Сковороди, актуалізації його інноваційних для свого часу ідей у сучасній освітній практиці з урахуванням пріоритетів навчання впродовж життя. Окреслено перспективи актуалізації ідей Григорія Сковороди в сучасних соціокультурних умовах.

Ключові слова: Григорій Сковорода; ціннісні пріоритети; неперервна освіта; гуманістичні ідеї; науковий потенціал; «сродна праця»; педагог.

27 вересня 2022 р. на базі Полтавської академії неперервної освіти імені М.В. Остроградського на високому науковому рівні відбулася Всеукраїнська онлайн-конференція з міжнародною участю «Гуманістичні ідеї Григорія Сковороди як джерело розвитку наукового потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти», при-

свячена 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди та Дню працівників освіти (Білик, 2022).

Символічно, що під час російсько-української війни актуалізуються ідеї знакової для України постаті педагога, філософа, інтелектуала, волелюбця. Кордоцентризм народнорелігійної моделі світосприйняття, возвеличення свободи людини,

живлення серця і розуму джерелами мудрості — це одвічні сковородинівські актуалітети національної культуротворчої думки. У цьому контексті є слушним твердження президента Національної академії педагогічних наук України В.Г. Кременя про те, що «любов до мудрості» нерозривно пов'язана з «пізнанням себе». Цим засвідчується високий рівень його філософської рефлексії про людину, що посилює сьогодні значення філософії людиноцентризму в усіх сферах соціального, культурного, політичного та суспільного буття» (Кремень, 2022).

У сфері неперервної освіти спадщина Григорія Сковороди має набути нового осмислення з урахуванням пріоритетної ідеї «сродної» праці. Педагог вважав, що праця має надає людині насолоду, відчуття щастя, адже «всяка справа спіє, якщо вона вказує дорогу» (Сковорода, 2011).

Саме благородна вчительська справа є дороговказом для цілих поколінь. «Сродність» вчительського покликання стала основним чинником формування військової еліти, що нині гідно боронить Україну. У цьому аспекті актуалізується ідея вивчення спадщини Григорія Сковороди з позиції «українськості» у вимірах становлення національної ідентичності (Артюх, 2022).

Місія онлайн-конференції — обговорення актуальних проблем освіти, сприяння активному вивченню й популяризації творчої спадщини Григорія Сковороди, актуалізації його інноваційних для свого часу ідей у сучасній освітній практиці з урахуванням пріоритетів навчання впродовж життя.

Основні напрями роботи конференції представлено науковими дискусіями про вплив творчої

спадщини Григорія Сковороди на розвиток української філософії та актуальні проблеми сучасної філософії освіти; розвиток наукового потенціалу педагогічного працівника в системі неперервної освіти; віру Григорія Сковороди у силу слова й добра у контексті сучасних викликів українського суспільства; сучасні технології та методики роботи з використанням духовно-моральних імперативів Григорія Сковороди в умовах воєнного стану; співтворчість із закладами освіти та музейними установами на теренах Полтавщини, пов'язаними з іменем Григорія Сковороди (Білик, 2022).

Учасниками онлайн-конференції були науковці, викладачі, аспіранти, докторанти, здобувачі наукових ступенів, управлінці та всі працівники освіти, які сприяють поширенню гуманістичних ідей Г. Сковороди, до 30 різних закладів освіти й наукових установ України (Національна академія педагогічних наук України, Полтавська академія неперервної освіти імені М.В.Остроградського, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, зокрема Центральний інститут післядипломної освіти, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інститут цифровізації освіти НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, Полтавський інститут економіки і права, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Київський національний університет культури і

Всеукраїнська онлайн-конференція з міжнародною участю
«Гуманістичні ідеї Григорія Сковороди як джерело розвитку наукового потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти»
(присвячена 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди та Дню працівників освіти)

10.00–10.30 – Відкриття онлайн-конференції. Вітальні слова учасникам
10.30–12.00 – Пленарне засідання основних доповідей онлайн-конференції
12.00–12.15 – Перерва
12.15–14.00 – Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою). Наукові панелі: 1, 2, 3, 4, 5
14.00–14.15 – Закриття онлайн-конференції. Оголошення рекомендацій

10:02 | Всеукраїнська наукова конференція «Гуманістич...

М.О. Керніченко, Радислав Басенко, Маріана Єщенко, Володимир Вовк, Olga Luchaninova..., Лідія Вонсович, Ruje Ding, Svetlana Shevchuk, Золя Рибська, Людмила Жданюк, Ірина Калініченко, Олена Гаврилчи..., Людмила Жданюк, Валерій Ковалюк, Валодимир Куп..., Миколочка Вовк, Ще 11 осіб, Ви

мистецтв, Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка, Лохвицький краєзнавчий музей імені Г.С.Сковороди тощо, а також установи зарубіжних країн (Королівство Норвегія; Університет Лішуй, Китай; Пряшівський університет, Словаччина).

З теплими вітальними словами до учасників звернулися:

- В.В. Пилипенко, перший заступник директора Полтавської академії неперервної освіти імені М.В.Остроградського;

- М.О. Кириченко, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

- М.П. Вовк, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Естетично обрамленим було музичне онлайн-вітання «Всякому городу нрав і права» (на вірші Г.Сковороди, музика народна) у виконанні студентки Київського національного університету культури і мистецтв Віти Борсук.

Ідеї Г.Сковороди набули нового осмислення у виступах українських учених, освітян. З-поміж методологічно обґрунтованих із позиції сучасних актуалітетів сфери неперервної педагогічної освіти вирізнялися виступи, у яких було розкрито:

- сквородинівський гуманістичний імператив під час війни (В.В. Пилипенко, перший заступник директора Полтавської академії неперервної освіти імені М.В.Остроградського, кандидат педагогічних наук);

- тенденції розвитку наукового потенціалу педагогічних працівників у системі неперервної освіти (М.О. Кириченко, доктор філософії, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України);

- питання життєтворчості Григорія Сковороди в позачасі (Г.Г. Філіпчук, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Національна академія педагогічних наук України);

- гуманістичні ідеї цілісної освіти особистості в освітньо-філософській спадщині Григорія Сковороди (Р.О. Басенко, кандидат педагогічних наук, докторант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка; заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності, Полтавський інститут економіки і права);

- ідеї Григорія Сковороди у філософсько-економічній гіпотезі Миколи Руденка (Ю.В.Логвиненко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти, КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

- особливості пізнання Григорія Сковороди у пошуках смислу людського життя (О.П.Лучанінова, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки, ННІ «Інститут промислових та бізнес технологій» Українського державного університету науки і технологій) та ін.

Відзначимо активну участь у нашій онлайн-конференції науковців зарубіжних країн, зокрема Норвегії, представником якої був консультант у сфері організаційної та інноваційної бізнес-культури Саксегард Олаф.

Під час роботи конференції тривала робота дискусійних панелей, під час яких науковці, освітяни мали можливість представити результати дослідницьких пошуків та інновацій в освітній практиці на основі актуалізації ідей Григорія Сковороди. Інноваційними були виступи з питань:

- адаптивної моделі професійного розвитку керівних кадрів освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення (З.В.Рябова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та права ЦІПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України);

- цифрової компетентності вчителя у реалізації освітньої парадигми «школа праці» (О.О.Гаврилишена, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу науково-методичного забезпечення видання навчальної літератури, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»);

- аналізу вітчизняного ринку праці щодо затребуваності фахівців за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» (В.С.Кулішов, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України);

- гендерної рівності як шляху до європейського суспільства (С.А.Бабенко, здобувач аспірантури, Луганський національний аграрний університет, м.Старобільськ, Україна, директор, Вугледарська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2 Вугледарської міської ради Донецької області).

Філософсько-аксіологічною спрямованістю вирізнялися доповіді з проблем:

- символічності поглядів Григорія Сковороди в контекстах постсекулярності (М.Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри філософії, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди);
- філософії Григорія Сковороди і сучасної ноосферної освіти (В.В. Шакотько, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатичних дисциплін, Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка);
- вивчення духовної спадщини Григорія Сковороди як джерела формування моральних цінностей в українському суспільстві (В.П. Лобач, голова громадської організації, Полтавське міське товариство Реріхів «Радела»).

На завершення онлайн-конференції пролунала пісня «Де гори Карпати» (сл. Д. Луценка, муз. І. Шамо) у супроводі найкращих баяністів України О. Лузан, В. Самолюк.

За результатами проведення онлайн-конференції було зроблено випуск **електронного наукового фахового журналу «Імідж сучасного педагога»** за темою «Григорій Сковорода: творення Людини».

Прийнято методичні рекомендації за підсумками проведеного заходу, що передбачає такі напрями актуалізації цінних для сучасної сфери неперервної освіти практик:

- поширювати гуманістичні ідеї творчої спадщини Григорія Сковороди з метою розвитку утвердження націєтворчої філософської думки в Україні та зарубіжних країнах;
- широко запроваджувати сучасні педагогічні технології та методики роботи з використанням духовно-моральних імперативів Григорія Сковороди в умовах воєнного стану в регіональних освітніх системах підвищення кваліфікації педагогічних працівників України;

- використовувати цифрові сервіси й інструменти для вивчення спадщини Г. Сковороди в умовах дистанційного і змішаного навчання;
- активізувати співтворчість із закладами освіти та музейними установами Полтавщини, які пов'язані з іменем Григорія Сковороди;
- створювати науково-методичний супровід вивчення спадщини відомого філософа з метою активізації дослідницької діяльності науковців, оновлення змісту педагогічної освіти;
- оновлювати зміст культурологічної, історичної, гуманітарної підготовки фахівців різних спеціальностей та визначення пріоритетів його філософського вчення з розвитку національної ідентичності учнівської і студентської молоді;
- рекомендувати науково-педагогічним, керівним і педагогічним працівникам матеріали **електронного наукового фахового журналу «Імідж сучасного педагога»** № 4(205), 2022 р. за темою «Григорій Сковорода: творення Людини» до продуктивного використання в освітньому процесі закладів вищої, післядипломної, неперервної, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, дошкільної освіти.

Підсумовуючи важливі результати проведеної конференції, наведемо думку академіка Г. Філіпчука про те, що «передні 300-річчя великого національного мислителя Григорія Сковороди палають війною, яка докорінно змінила усі плани, устремління, настрої по відзначенню і вшануванню життєтворчості великого Любомудра, змусила сутнісно переосмислювати його місію, сенси буття, ідеї, прикладаючи їх до майбутнього нації. Думки, погляди, світовідчуження народного філософа й навчителя природно актуалізуються як з трагедіями, так і з надіями й сподіваннями на кращу долю людства, народу, людини» (Філіпчук & Вовк, 2022, с. 7).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Артюх, В. (2022, 11 квітня). *Григорій Сковорода: українізація образу*. Сумський історичний портал. <https://history.sumy.ua/research/article/9521-hryhorii-skovoroda-ukrainizatsiia-obrazu.html>
- Білик, Н.І. (2022). *Про проведення Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю «Гуманістичні ідеї Григорія Сковороди як джерело розвитку наукового потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти»*. Полтавська академія неперервної освіти імені М.В. Остроградського. <https://bit.ly/3Vgw5UA>
- Кремень, В.Г. (2022). *Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 4(2)*. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4202>

Сковорода, Г.С. (2011). *Повна академічна збірка творів* (Л. Ушкалов, ред.). Едмонтон-Торонто: «Видавництво Канадського інституту українських студій»; Харків: «Майдан».

Філіпчук, Г.Г., & Вовк, М.П. (2022). Життєтворчість Григорія Сковороди в позачасі. *Імідж сучасного педагога*, (205), 6-11. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-6-11](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-6-11)

VALUE PRIORITIES OF HRYHORII SKOVORODA'S LEGACY IN THE FIELD OF CONTINUOUS EDUCATION

Nadiia Bilyk

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogical Excellence and Inclusive Education, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Poltava, Ukraine

Myroslava Vovk

DSc in Pedagogy, Professor, Head of the Department of Content and Technologies of Teacher Education, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The results of the All-Ukrainian online conference with international participation "Humanistic Ideas of Hryhorii Skovoroda as a Development Source for the Scientific Potential of a Teacher in the Continuous Education System" dedicated to the 300th anniversary of the birth of Hryhorii Skovoroda and the Day of Education Employees (September 27, 2022) are presented. The event was co-organised by the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, State Higher Educational Institution "University of Education Management" of NAES of Ukraine, in particular Central Institute of Postgraduate Education, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of NAES of Ukraine, Institute for Digitalisation of Education of NAES of Ukraine, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, State Scientific Institution "Institute of Education Content Modernization", V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, etc. It is proved that in the field of continuous teacher education, the legacy of Hryhorii Skovoroda should acquire a new understanding, taking into account the priority idea of "related" labour. After all, the "relatedness" of the teaching profession has become the main factor in forming the military elite, which is now worthily defending Ukraine. The mission of the online conference was to discuss topical issues of education, to promote the active study and popularisation of the creative legacy of Hryhorii Skovoroda, and to actualise his innovative ideas in modern educational practice taking into account the priorities of lifelong learning. The prospects of actualising Hryhorii Skovoroda's ideas in modern socio-cultural conditions are outlined.*

Keywords: *Hryhorii Skovoroda; value priorities; continuous education; humanistic ideas; scientific potential; "related" labour; teacher.*

Дата публікації: 5 грудня 2022 р.